



## ОЦІНКА ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ В СИСТЕМІ УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ

Аналіз проблематики тінізації економіки України, а зокрема, такої її частини, як ухилення від сплати податків, дозволяє виділити низку об'єктивних факторів, які пояснюють існування цього явища:

1. Високі податки і нерівномірність податкового навантаження.
2. Недостатня прозорість податкового законодавства і постійне внесення змін до нього.
3. Втручання владних структур усіх рівнів у діяльність суб'єктів господарювання.
4. Корупція в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Тактику боротьби з порушниками диктує сама природа фіскальних порушень і вона включає заходи як контрольного, карного, так і профілактичного характеру. Вистежуючи податкових зловмисників, представники влади реагують на мотиви їхньої поведінки та на зміст їхніх дій. При цьому важливим є організаційний потенціал, компетентність і професіоналізм працівників фіскальної служби, невід'ємною функцією якої є податковий аудит. В умовах реформування податкової системи триває пошук ефективних шляхів розвитку податкового контролю з метою підвищення рівні не лише розкриття податкових порушень, але і попередження їх, проведення ефективних превентивних заходів, які при високій ймовірності порушення податкового законодавства, необхідно спрямувати на податковий аудит і визначити реальні податкові зобов'язання такого клієнта.

Необхідна реорганізація процесів податкового аудиту, акцентом якого повинно стати спостереження та контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства. В свою чергу, фіскальні органи повинні бути поінформовані на як можна більш ранній стадії про можливі випадки порушення податкового законодавства та відповідно реагувати на них належними діями, у тому числі передбачати та упереджувати податкові ризики, що є передумовою підвищення ефективності роботи підрозділів податкового аудиту в умовах обмежених фінансових і трудових ресурсів, за рахунок їх



раціонального використання, а також дієвий контроль за дотриманням клієнтами податкового законодавства.

Податкові ризики виникають при усвідомленні чи неусвідомленому невиконанні суб'єктами господарювання зобов'язань щодо сплати податків.

Кожне підприємство (економічний об'єкт), здійснюючи фінансово-господарську діяльність в більшій чи меншій мірі, в залежності від виду діяльності, може усвідомлено чи неусвідомлено не виконувати зобов'язання щодо сплати податків. При цьому таке підприємство створює податкові ризики, які безпосередньо залежить від об'єктивних та суб'єктивних факторів, що впливають на діяльність суб'єкта підприємницької діяльності ззовні (обставити географічного, економічного, демографічного, політичного характеру, належність до певної галузі), та внутрішніх обставин і подій.

Податковий ризик може виникати під час здійснення будь-яких видів діяльності пов'язаних з виробництвом продукції, товарів, послуг, їх реалізацією, товарно-грошовими та фінансовими операціями, комерцією, втіленням соціально-економічних та науково-технічних проєктів.

Визначення податкових ризиків являє собою узагальнення результатів контролю та створення єдиної бази даних податкових ризиків (далі БДПР). Тобто, систематизацію недоліків і порушень нормативно-правових актів суб'єктами підприємництва у процесі господарської діяльності, схем ухилень від оподаткування, загальних ознак, що можуть вказувати на наявність таких порушень, які на даний час відомі податківцям. За рахунок постійної контрольної роботи, в умовах нестабільного законодавства та виникнення нових видів, форм та методів господарської діяльності БДПР буде постійно змінюватись, доповнюватись новими ризиками. При цьому деякі ризики можуть втрачати свою актуальність або видозмінюватись.

Методика визначення податкових ризиків розпочинається виділенням факторів, що засвідчують можливість їх виникнення у конкретного підприємства. На першому етапі опрацювання інформації слід врахувати специфічні фактори господарської діяльності, соціально-економічні фактори, діюче загальне та податкове законодавство, або зміни, які властиві загальному колу підприємств галузі.

З усієї наявної інформації виділяються фактори, що засвідчують можливість виникнення податкового ризику. В залежності від впливу факторів можуть виникати загальний чи галузеві ризики, при цьому



обумовлюється їх можлива сфера дії. Враховуючи, що кожне підприємство має індивідуальний характер своєї діяльності, який впливає на сплату податків та зборів. Крім того слід враховувати інформацію про історію діяльності кожного підприємства, визначаючи податкові ризики властиві лише йому.

При визначенні податкових ризиків також необхідно врахувати дані про порушення підприємством діючого законодавства, що мали місце, та інформацію про ймовірне порушення законодавства:

- порушення термінів розрахунків в іноземній валюті;
- неподання або несвоєчасне подання платником податкової звітності;
- порушення термінів сплати податків, зборів, обов'язкових платежів;
- застосування нульової ставки оподаткування ПДВ при підтвердженні факту що товари перетинали митний кордон України;
- наявність арифметичних та методологічних помилок у податковій звітності;
- подання нових податкових розрахунків і декларацій з виправленими показниками (уточнених декларацій);
- зростання податкового боргу за даними особистих рахунків;
- оперативну інформацію про порушення податкового законодавства, що надійшла від органів контролю.

Податковий ризик чинить значний вплив на фінансово-господарську діяльність підприємств, оскільки через надмірне податкове навантаження останні шукають шляхи мінімізації оподаткування, які часто межують з порушенням законодавства.

### Література:

1. Адамик О.В. Податкове планування: Навчальний посібник. – Тернопіль: ТАНГ, 2005. – 150 с.
2. Адамик О.В. Податкові розрахунки і звітність у системі бухгалтерського обліку: організація та методика здійснення (на прикладі торгівельних підприємств західного регіону України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / Оксана Василівна Адамик. – Тернопіль, 2003. – 20 с.
3. Адамик О.В. Способи формування в обліку податкового



зобов'язання з податку на прибуток // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – №1. – С. 20-25

4. Мисник Т., Безкровний О. Податкові ризики: характеристика та шляхи мінімізації // Економіка та управління підприємствами, Актуальні проблеми економіки, Випуск №6 (180), 2016р., с.158-166

5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. (із змінами та доповненнями) / zakon.rada.gov.ua